

European Journalism Education

Zuhal Gök Demir¹

Otuzüç Avrupa ülkesinden akademisyenlerin gazetecilik eğitimi üzerine yapmış oldukları inceleme, araştırma ve makalelerin yer aldığı, editörlüğünü Georgios Terzis'in yaptığı European Journalism Education adlı kitap 2009 yılında yayınlanmıştır. Toplam 540 sayfa olan kitap önsöz, giriş, sonuç ve sonsöz dışında dört bölümden ve toplam 33 makaleden oluşmaktadır. Kitapta her bölüm ayrı bir giriş yazısı ise sunulmaktadır.

İlk bölüm Kuzey Atlantik/Liberal Medya modeli ülkelerinden oluşmaktadır. Michael Bromley tarafından yazılan girişle başlayan bu bölümde Colum Kenny İrlanda'daki ve Michael Bromley ise Birleşik Krallık'taki gazetecilik eğitiminin tarihine ve gelişimine yer vermiştir.

İkinci bölüm Kuzey Avrupa/Demokratik Korporatist Medya Modeli ülkelerinden oluşmaktadır. On bir makaleden oluşan bu bölümdeki giriş Lennart Weibull tarafından kaleme alınmıştır. Johanna Dorer, Gerit Gotzenbrucker ve Roman Hummel Avusturya; Nico Carpentier and François Henderyckx Belçika; Kim Minke Danimarka; Raimo Salokangas Finlandiya; Romy Fröhlich ve Christina Holtz-Bacha Almanya; Birgir Gudmundsson İzlanda; Mario Hirsch Luksemburg; Gabriella Meerbach Hollanda; Gunn Bjornsen, Jan Fredrik Hovden ve Rune Ottosen Norveç; Marina Ghersesti ve Lennart Weibull İsveç; Thomas Hanitzsch ve Annette Müller ise İsviçre'deki gazetecilik eğitimi açıklamıştır.

Üçüncü bölüm ise Akdeniz/Kutuplaşmış Çoğulcu Medya Modeli ülkelerindeki gazetecilik eğitimi üzerine odaklanmaktadır. Stylianos Papatthanassopoulos bu bölümle ilgili kısa bir giriş yazmıştır. İlk makale Kıbrıs'taki gazetecilik eğitimi bizlere sunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki gazetecilik eğitimi Bekir Azgin ve Mashoed Baillie; Güney Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki eğitimi ise Nayia Roussou kaleme almıştır. Ardından Jacques Le Bohec Fransa; Thomas Siomos Yunanistan; Angelo Agostini İtalya; Joseph Borg Malta; Manuel Pinto ve Sandra Marinho Portekiz; Ramon Salaverria ve Carlos Barrera İspanya; L. Doğan Tılıç ise Türkiye'deki gazetecilik eğitimi incelemektedirler.

Dördüncü bölüm Doğu Avrupa ülkelerinde Komünizm Sonrası Medya Modeli ve gazetecilik eğitimi ele almaktadır. 12 adet makalenin bulunduğu bu bölümle ilgili giriş Karol Jakubowicz tarafından yazılmıştır. Manuela Manliherova, Minka Zlateva ve Theodora Petrova Bulgaristan; Nada Zgrabljic´ Rotar ve Djurdja Vrljevic´ Šaric´ Hırvatistan; Jan Jirak ve Barbara Köpplova Çek Cumhuriyeti; Epp Lauk Estonya; Dona Kolar-Panov ve Jana Ivanovska Makedonya; Peter Bajomi-Lazar Macaristan; Elita Plokste Letonya; Aukse Balcytiene, Audrone Nugaraitė ve Kristina Juraitė Litvanya; Lucyna Szot Polonya; Alexandru-Bradut Ulmanu Romanya; Jozef Vatrál Slovakya; Marko Milosavljevic ise Slovenya'daki gazetecilik eğitimi tanıtmıştır.

Sonuç bölümünde Kaarle Nordenstreng kitabı özetlemiştir. Jan Servaes ise sonsözü yazmıştır. Kapsam bakımından ilk olma niteliği taşıyan kitap, 33 Avrupa ülkesindeki gazetecilik eğitime dair güncel ve kapsamlı bir değerlendirmedir. Kitap öncelikle gazetecilik eğitiminin tarihini ülkeler bazında ele almaktadır. Kitapta Avrupa'da gazetecilik eğitiminin geldiği son noktada bu eğitimin hangi kurumlar tarafından, kimlere, nerede ve nasıl verildiği anlatılmaktadır. Ayrıca her ülkedeki üniversite eğitimine ve özel medya kuruluşlarının ya da gazeteciler derneklerinin sundukları eği-

1 Arş. Gör. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi

time dair bilgiler de sunulmakta ve bu eğitimlerin içeriği değerlendirilmektedir. Kitapta gazetecilik eğitiminin süresi de tartışılmaktadır. Kitaptaki bazı makaleler her yıl eğitim alan öğrenci sayılarını ve cinsiyet dağılımlarını da vermektedir. Bazı makaleler ise akreditasyonu ve Bolonya sürecine katılım ve ECTS European Transfer Credit System'i, kurumların sektörle olan ilişkisini (fon sağlama, karşılıklı akreditasyon, işe alma) tartışmaktadır. Gazetecilik eğitiminin geleceğine ışık tutacak kitap, her ülke için gazeteciliğin sosyal siyasal, ekonomik ve tarihsel bir çerçevesinin analizini de içermektedir.

Kitapta son on yıl içerisinde gazetecilik eğitiminin teknolojik açıdan önemli değişikliklere sahne olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle yeni medyanın daha önceden hayal edilemez imkanlar sunması geleneksel basılı medyanın düşüşe geçmesine neden olmuştur. Çünkü günümüzde nüfusun büyük çoğunluğu ana haber kaynağı olarak geleneksel medyaya güvenmemektedir. Bu durumda artan ticari baskılar sonucunda medya çıktılarına geleneksel medyadan uzaklaşan gençlere daha çekici hale getirmek için haber ve eğlence kelimelerinden türetilen "infotainment" habercilik eğilimi yaygınlaşmaya başlamıştır. Gazetecilik eğitiminin değişen medya teknolojilerine ve üretim tekniklerine nasıl uyum sağlayacağı tartışma konusudur. Ancak günümüzde içerik açısından gazetecilik eğitiminin yirmi yıl öncesi ile aynı olduğunu söylemek mümkündür.

Kitap Avrupa ülkelerini dört bölüme ayırırken Hallin ve Mancini'nin (2004) geliştirdiği üç medya modelinden (Kutuplaşmış Çoğulcu Model, Demokratik Korporatist Model ve Liberal Model) yararlanmıştır. Terzis bu üç modele Komünizm Sonrası Medya Modelini eklemiştir.

Liberal modele göre medya sistemleri politika, ekonomi, kültür ve toplumla yakından ilişkilidir. Bu modelde medya ticari varlık olarak genişlemiş ve popülaritesi artmıştır. Ancak liberal ülkelerde gazetecilik iş kaygıları, işverenlerin iflası, yabancılaşmış ve parçalanmış okur kitlesi, medyanın ticarileşmesi ve standartların değişmesi gibi bazı tehditlerle karşı karşıyadır. The Irish press gibi gazeteler çok fazla okur sayısına sahip ulusal kurum olma özelliğini yitirmiştir. Bu nedenle gazetecilik mesleği hem medyanın liberal kavramlarını şekillendirmeye yardım etmekte hem de şekillenmektedir. Liberal model Anglo Saxon emperyalizmi ve kolonyalizmi aracılığıyla (Reuters, Associated Press, CNN ve BBC gibi) Avustralya'ya, Yeni Zelanda'ya, Güney Afrika'ya ve Asya'nın bazı bölgelerine ve Latin Amerika'ya ve soğuk savaştan sonra Orta ve Doğu Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Böylece, liberal modele benzeyen küresel bir medya kültürü ortaya çıkarken, aynı zamanda paralel olarak benzer bir gazetecilik eğitim sistemi de ortaya çıkmıştır. Bu durum 2007'de ilk dünya gazetecilik eğitimi kongresinde kendini göstermiş ve kongrede ilkeler deklarasyonu benimsenmiştir. Buna göre, "gazetecilik küresel bir çabadır; gazetecilik öğrencileri de politik ve kültürel farklılıklara rağmen diğer uluslarla benzer mesleki amaçları ve önemli değerleri paylaştıklarını öğrenmelidir" (ilke 10) anlayışı kabul görmüştür. Deklarasyonda yer alan ilkeler gelişmekte olan ülkeler ve demokratiler için müfredata konmak üzere tasarlanmıştır. Nitekim gazetecilik eğitiminin liberal modeli bir yandan karşı koyma potansiyelini ve, uzlaşmayı devam ettiren, öte yandan asıl ilgi alanı var olan iş gücünün sorunsuzca yeniden üretimidir. Liberal modelde genel anlamda gazeteciler kamu adına hareket eder ve gerçekleri yazarlar. Bu modelin en önemli özellikleri gazeteciliğin dördüncü güç olması, gözcü rolü, nesnellik ve raporlamadır. Bu modelde gazetecilik sadece güce değil aynı zamanda eğlenceye de odaklanmaktadır.

Kuzey Avrupa Demokratik Korporatist Medya Modelindeki on bir ülkedeki gazetecilik için ortak bir zemin bulunmaktadır. Bu ülkelerin hepsi kentleşmiş ve çoğunun uzun bir sanayi geleneği vardır. Bu ülkeler belli ölçüde ortak tarih, din ve kültüre sahiptir. Devlet bu ülkelerde özgürlüğün bekçisi olarak, yargı ise refah devletin garantörü olarak görülür. Politika, ekonomi ve kültürdeki bu ortak yönler medya sistemlerinin gelişimine de yansımıştır. Nitekim dünya gazetecilik yanayışının beşiği demokratik korporatist ülkelerdir. Bugün demokratik korporatist ülkelerdeki vatandaşlar diğer Avrupa ülkelerinden daha çok gazete satın almaktadır. Devletin direk olarak basına destek olması Almanya ve Avusturya dışında tüm ülkelerde güçlü bir şekilde görülmektedir. Bu ülkelere özgü en

önemli ayırt edicilik ise gazetecilerin meslek birliklerine ve derneklerine olan yoğun üyelikleridir. Bu profesyonel örgütler bağımsız, tarafsız gazetecilik için uğraşma anlamına da gelen ve profesyonelleşme olarak da adlandırılan gazetecilik özerkliğinin temelini oluşturmuştur.

Kuzey Avrupa'daki formal gazetecilik eğitimi savaş sonrası özellikle 1950 ve 60'lı yıllarda yeni okul ve bölümlerin açıldığı dönemin ürünüdür. Gazetecilik eğitiminin 1960'larda gelişmesinin iki nedeni vardır. İlk neden Avrupa'daki kitle medyasıdır. Radyonun ve televizyonun yükselişi ve modern basımın gelişmesi eğitilmiş gazetecilere gereksinim duyan gazeteciliğin gelişimi demektir. İş yerinde geleneksel olarak verilen eğitim artık yetersizdi. İkinci neden ise medyanın sosyal ve politik yönden artan öneminin sonucu olarak gazetecilik de bir meslek olarak algılanmaya başlamış ve bir mesleğin formal eğitim ile ilişkili olması gerektiği görüşü hakim olmuştur. Ancak akademik programlar açılrsa da iş yerlerinde verilen geleneksel eğitim yine de varlığını sürdürmüştür.

Kuzey Avrupa'da gazetecilik eğitiminin gelişimine bakıldığında üç ana aktör görülmektedir: medya örgütleri ya da gazeteci birlikleri; üniversiteler gibi kamu kurumları; politik ve dini örgütler. Medya örgütleri, gazeteci birlikleri ve üniversiteler tüm ülkelerde aktifken, politik ve dini örgütlerin rolü ulusal sistemin karakterini yansıtmaktadır. Çoğu ülkede formal gazetecilik eğitiminin kurulmasını genellikle gazeteciler birlikleri öncülük ederken, medya işverenlerinin rolünün pasif olduğu görülmektedir. Gazetecilik eğitimi için ana platform kamu eğitim programları olsa da tüm ülkelerde pek çok alternatifler mevcuttur. Özellikle Belçika, Almanya ve İsviçre'de politik dini ve sosyal gruplar da eğitim sunmaktadır. 1980'lerde ise büyük medya holdingleri tarafından özel okullar açılmaya başlanmıştır.

1950 ve 60'larda gazetecilik eğitimi yaygınlaşmaya başladığında profesyonel gazetecilik için müfredatın içeriği konusunda tartışma başlamıştır. Açılan okulların fazla kuramsal olduğu ve uygulamaya dönük ihtiyaçları karşılamadığı belirtilmiştir. Günümüzde ise medya örgütleri ve özel okullar tarafından verilen eğitimler daha uygulamaya dönüktür. Kamu üniversitelerinde de uygulamalı bilimlere artan önemle birlikte gazeteciliğin teknik boyutuna da önem artmıştır. Nitekim editöryal sürecin dijital hale gelmesiyle ve online gazetecilikle birlikte daha fazla pratik eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Hallin ve Mancini (2004) ve Hallin ve Papathanassopoulos (2002)'a göre Güney Avrupa bazı önemli özellikler bakımından benzerlikler göstermektedir; düşük gazete sirkülasyonu, yandaşlık geleneği, özel medya sahipliğinin araçsallaştırılması, kamu yayıncılığının ve düzenlenmesinin siyasallaşması, özerk bir meslek olarak gazeteciliğin sınırlı gelişimi. Bu nedenle Güney Avrupa ülkeleri Akdeniz/Kutuplaşmış Çoğulcu Medya Modeli olarak sınıflandırılmıştır.

Bu ülkelerde devletin müdahalesi, özellikle de demokrasinin baskı altında olduğu dönemlerde, gazeteciliğin meslek olarak gelişimini engellemiştir. Bu nedenle her ne kadar yirminci yüzyılın son 20 yılında gazetecilik anlamında özellikle de medya sektörünün ticarileşmesiyle birlikte olumlu gelişmeler yaşansa da gazeteciliğin meslekleşmesi Güney Avrupa'da zayıf kalmıştır. Gazetecilerin özerklik iddialarının temelini oluşturan profesyonelleşme fikri, gazetecilerin belli parti, sahip ve sosyal grupların ötesinde kamu yararına hizmet ettikleri düşüncesiyle ilişkilidir.

Güney Avrupa toplumlarının politik özelliklerinden dolayı, Anglo Amerikan liberal modele benzer bir gazetecilik mesleğinin gelişmesi zor olmuştur. Çünkü gazetecilik daima içinde geliştiği tarihsel süreçleri ve güncel sosyal koşulları yansıtır ve somutlaştırır (McNair, 1998).

Gazeteciliğin profesyonelleşmesinin Güney Avrupa'da düşük olması Avrupa'daki meslektaşlarından daha az eğitilmiş oldukları anlamına gelmez. Hatta çoğu Avrupa ülkesinden daha fazla gazeteci üniversite mezunudur. Ancak mesleki birlikler ve gazetecilik dernekleri Kuzey Avrupa ülkelerindeki meslektaşları kadar güçlü değildir. Resmi sorumluluk sistemleri yoktur. Etik kodları oluşturma çabaları henüz ortaya çıkmış fakat uygulamaya konulup konulmayacağı ya da ne ölçüde olacağı tartışma konusudur.

Gazeteciliğin Güney Avrupa'da politik dünyayla olan yakın ilişkisi ve gazetelerin eğitimli elitlere yönelik olması bir bakıma diğer Avrupa ülkelerine göre gazeteciliği daha elit bir meslek yapmaktadır.

Güney Avrupa'daki haber medyasının araçsallaştırılması medyanın içeriğini özellikle de kamuya bilgi verme aracından ziyade, birbiriyle çatışan elitler arasında müzakere aracı olarak gazeteleri etkileyen klientalizm yaygınlığı ile ilişkilidir. Belli çıkarların üstünde olan kamu çıkarı bilincine ulaşmak politik klientalizmin güçlü olduğu toplumlarda zordur. Bu da profesyonelleşme kültürünün gelişimine engel olmaktadır. Bu nedenle Hallin ve Mancini'ye (2004) göre medya çalışmalarına her ne kadar Liberal model hakim olsa da Klientalizmin rolü, devletin güçlü etkisi, politik mücadelenin bir aracı olarak medyanın rolü, ortak mesleki normların zayıflığından dolayı kutuplaşmış çoğulcu modelin daha yaygın biçimde, Afrika, Orta Doğu Latin Amerika, ve Akdeniz bölgesi için uygulanabileceği söz konusudur.

Kutuplaşmış medya modeli ülkelerindeki devlet ve medya arasındaki etkileşime bakıldığında güçlü bir sivil toplum eksikliği nedeniyle çoğu Güney Avrupa toplumlarında devlet müdahalesi çeşitli açılardan görülmektedir. İlk olarak devlet sansür rolünü üstlenmektedir. İkinci olarak devlet medya girişimcisi olarak da önemli bir rol oynamaktadır. Elektronik medya tamamen devletin kontrolü altındadır, bunun dışında Akdeniz ülkelerinde devletin ticari medya sahipliği vardır. (Yunanistan'daki ANA, Türkiye'deki Anadolu Ajansı gibi).

1980'lerden sonra gazetecilik eğitimi veren özel ve kamu programların ve kurumların sayısı hızla artmıştır. Bugün ise çoğu genç üniversitelerdeki medya programlarından mezundur. Ancak siyaset bilimi ve sosyoloji gibi diğer programlardan mezun olanlar da işe alınabilmektedir.

Türkiye'deki gazetecilik eğitimini anlatan Doğan Tılıç ise Türkiye'deki teori ve uygulama dersleri üzerine bir tartışma yürütmüş ve Mutlu'nun (1998) da ifade ettiği gibi müfredatın her ikisinden oluşması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerin, sahiplik yapısının geleneksel aile şirketlerinden holdinglere doğru değişmesinin ve medyanın birkaç elde yoğunlaşmasının sektörde iş kayıplarına yol açtığını vurgulamıştır. Diğer taraftan bu gelişmelerin sektör tarafından talep edilen gazetecilik niteliklerinin de değişmesine neden olduğunu ve bu nedenle farklı medyalar için haber üretebilen, haber yazarken aynı zamanda fotoğraf ve video çekebilen farklı alanlarda beceri sahibi gazetecilerin tek bir alanda uzmanlaşmış gazetecilerden daha fazla talep görmeye başladığını açıklamıştır. Sektörün iletişim ve gazetecilik eğitimi veren kurumlar üzerinde etkisi olduğundan buna göre bir müfredatın yeniden oluşacağını öngörmüş ve zaten bazı fakültelerin bu tür gelişmelere adapte olmak adına projelerde çalışmaya başladığını belirtmiştir.

Ayrıca Tılıç mevcut şartlar altında, iletişim fakültesi sayısının fazla olmasının mezunların işsizler havuzuna dahil olması anlamına geldiğini, yenilerini açmaktansa var olanların bazılarının kapatılmasının daha uygun olacağını önermektedir. Dört yıllık eğitim süresinin tartışılması gerektiğini de öne sürmüştür. Türkiye'deki ve dünyadaki iletişim alanındaki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, iletişim fakültelerinin yeni bir vizyona ve yeni bir stratejik hedefe olan ihtiyacını belirtmiştir. Gazetecilik ve gazetecilik eğitimi içinde buldukları politik sistem tarafından şekillenir dolayısıyla farklı rejimlerde farklı roller ve fonksiyonlar üstlenir.

Komünizmin çöküşünden sonra Doğu Blok'u ülkeler gazetecilik mesleğinin liberal ve Anglo Amerikan tarzını benimsemişlerdir. Bu ülkeler kitapta Doğu Avrupa Komünizm Sonrası Medya Modeli Ülkeleri olarak adlandırılmıştır. Komünist sistemde gazetecilik eğitimi politik eğitim olarak algılanmaktaydı ve hem basın hem de yayın için propaganda teknikleri ile özdeşleşiyordu. Medya, sistemi propagandacı bir içerikle desteklemekteydi. Komünizmin çöküşüyle birlikte medya ve gazeteciler kendilerini normatif bir boşluğun içinde buldular. Eski modellerin işlemediği ve yenilerinin

ise tam olarak benimsenmediği değişen kamuoyu karşısında nasıl davranılacağına ilişkin bir karmaşa vardı. Gazeteciler arasında ise yeni kazanılan basın özgürlüğünün nasıl kullanılacağı ya da hangi yolların izleneceği konusunda bir konsensüs yoktu. Aslında gazeteciliğin fonksiyonları ve rolleri değişen toplumda yeniden tanımlanmalı ve şekillenmeliydi. Bu durum ise gazetecilik eğitimi için bu boşluğu doldurması ve gazeteciliğin yeni tanımı ve profesyonel rolü için bir fırsat yaratmıştır. Yerel okullar ve üniversiteler bu konuda yalnız değildi. Yüzlerce Amerikalı “demokrasiyi yaymak” adına doğu Avrupa ülkelerine yardım etmiştir. Komünizmin çöküşünden sonra Amerikan hükümeti ve özel kuruluşlar medyanın gelişimi için 600 milyon dolar harcamıştır.

Bu ülkelerde gazeteciler “iyi gazetecilik uygulamalarını”nın ilkelerinden ve etik olarak haber yazmaktan haberdar olsalar da bu kuralları uygulama konusunda onları teşvik eden yasal ve geleksel çerçeve hala eksiktir. Gazeteciler ve diğer medya çalışanları yeni politik elitlerden, medya sahiplerinden ve yatırımcılardan baskı, iş garantilerinin olmaması, Pazar yoğunlaşması, hiper ticarileşme, kanalların ve izleyicilerin parçalanması ile karşı karşıyadır. Tüm bunlar komünizm sonrası ülkelerdeki gazetecilik kültürünün gelişimini etkilemiştir. Söz konusu ülkelerde gazetecilik eğitimi son yirmi yılda gelişen bir endüstri halini almış ve hala kimliğini arayan bir eğitim ve araştırma alanı olarak gazetecilik eğitimi uygulama ve kuram olmak üzere iki aşamada verilmekte ve bu eğitim üzerinde tartışmalar yoğun olarak devam etmektedir. Özellikle geleceğin gazetecilerinin entelektüel gelişimleri, daha donanımlı ve eleştirel bir bakış kazanabilmeleri için siyaset bilimi, tarih, edebiyat gibi derslerin gazetecilik eğitiminde verilmesinin kaçınılmaz olduğu kabul edilmektedir. Uygulama odaklı eğitim pazarın ihtiyaçlarını giderirken, kuram odaklı eğitim ise gazeteciliği sosyal, kültürel ve siyasal açıdan beslemektedir. Aslında çoğu eğitim kurumu her iki yaklaşımın bir karışımını yapmaktadır. Bu ülkelerde gazetecilik eğitimini akademi dışında farklı kurumlar, okullar ve kurslar da verebilmektedir. Ama bu durum gazeteciliğin ortak ve yaygın bir tanımının gelişimine engel olmakta ve mesleği parçalamaktadır. Eğitimcilerin bu ortamı değiştiremeyecekleri açıktır. Ama gerekli bilgi ve beceriyle donatılmış genç gazeteciler yetiştirebilirler. Çünkü gazeteciler artık sadece bilgi sağlayıcılar değil, aynı zamanda yorumcu ve yol göstericidirler.

Sonuç olarak kitapta yirminci yüzyılda özellikle de ikinci dünya savaşından sonra, medya endüstrisinin gelişimiyle birlikte gazetecilerin sayısının önemli derecede arttığı vurgulanmıştır. Bu gelişimi Avrupa'daki tüm ülkelerde 1960'larda gazetecilik eğitiminin yaygınlaşması izlemiştir. Ancak çoğu ülkede çok fazla öğrencinin gazetecilik eğitimi alması ve çok mezun verilmesi eleştirilmektedir. Örneğin Finlandiya'daki mezun sayısı sektörün ihtiyacının iki katıdır. Benzer durum Türkiye için de geçerlidir. Kitaptaki gazetecilik eğitiminin içeriği ile ilgili en tartışmalı konu ise kuram ve uygulama ayrımıdır. Bu konu üzerine tartışmalar alan için her ikisinin de vazgeçilmez önemi anlaşılınca biraz azalmaya başlamıştır. Ayrıca kitapta gazeteciliğin geleceğinin multimedya ortamında gerçekleşeceği öngörülmektedir. Çünkü dijital medya yapılarının birleşmesi gazetecilik becerilerinin çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu öngörü ile insanların bilmek istediği ve gazetecilerin bu ihtiyacı gidereceği yeni bir çağa yaklaştığımız ileri sürülmektedir.

Kitabın son bölümünde gazetecilik eğitiminin ulusal sınırları aşması ve ulusötesileşmesi tartışılmakta, Bu bağlamda gazetecilik mesleğinin geleceği için çokkültürlü ve uluslar ötesi “özgün” öğrenme deneyimleri, daha yaratıcı ve eleştirel yansıma, sorun çözme, bilginin sosyal müzakeresi ve işbirliğinin önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca gazetecilik eğitiminin günümüzde teknolojik açıdan yeterli, medya yönetimi bilgisi olan ve medya endüstrisini etkileyen pazar gücünün farkında olan bir gazeteciliği gerektirdiğinin altı çizilirken, bu koşullarda yeni bir eğitim müfredatına ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

Georgios Terzis'in editörlüğünü yaptığı European Journalism Education adlı kitap Avrupa'daki gazetecilik eğitimi ile ilgili genel bir tablo çizmesi bakımından önemlidir. Avrupa'daki gazetecilik eğitiminin idealleri, doğası, amacı, süreci, eğitim politikası ve müfredat gibi sorunları ele alan kitap gazetecilik eğitimindeki son yıllardaki gelişmelere ışık tutmaktadır. European Journalism Educa-

tion uluslararası iletişim çalışmaları alanındaki akademisyenler ve medya politika yapımcıları için değerli bir kaynak niteliğindedir.

Kaynakça

Hallin, C. Daniel ve Mancini, Paolo (2004). *Comparing Media Systems; Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mutlu, Erol (1998). "Tartışma: İletişim Eğitimi." *Kültür ve İletişim*. 1(2):16-27.

Hallin, Daniel ve Papathanassopoulos, Stylianos (2002). "Political Clientelism and the Media: Southern Europe and Latin America in Comparative Perspective.". *Media, Culture & Society*, 24(2): 175-195.

McNair, Brian (1998). *The Sociology of Journalism*. London: Arnold.